

Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta
Sosiaalialan koulutusohjelma

Elina Partanen, Heli Sopanen ja Rita Valtonen

KIVA OLLA – suunnitelman merkitys Lappeenran- nan päiväkodeissa

Opinnäytetyö 2015

Tiivistelmä

Elina Partanen, Heli Sopanen ja Rita Valtonen
KIVA OLLA – suunnitelman merkitys Lappeenrannan päiväkodeissa,
35 sivua, 2 liitettä

Saimaan ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö 2015

Ohjaajat: Tuntiopettaja Sanna-Leena Mikkonen, Saimaan ammattikorkeakoulu,
varhaiskasvatuksen suunnittelija Heidi Uski, Lappeenrannan kaupunki

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää Lappeenrannan kaupungin varhaiskasvatuksen kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen KIVA OLLA – suunnitelman merkittävyyttä päiväkotien henkilökunnan näkökulmasta. Opinnäytetyössä selvitettiin myös kokevatko päiväkotien työntekijät KIVA OLLA – suunnitelmasta olleen hyötyä heidän työskentelynsä ja kuinka suunnitelmaa voisi mahdollisesti kehittää.

Teoriaosuudessa käsiteltiin kiusaamista päivähoidossa sekä kiusaamisen ehkäisyä ja siihen puuttumista varhaiskasvatuksessa. Teoriatietoa hankittiin varhaiskasvatuksen kirjallisuudesta ja internetistä. Selvitys toteutettiin Webropol-verkkokyselynä ja kyselylomakkeessa oli monivalintakysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä. Aineisto analysoitiin kvalitatiivisin ja kvantitatiivisin menetelmin. Kysely lähetettiin viiden päiväkodin jokaiseen ryhmään Lappeenrannan varhaiskasvatuksen palvelualueiden mukaisesti.

Vastauksista ilmeni, että yhteiset toimintamallit ja pelisäännöt koetaan tärkeiksi kiusaamista ehkäisevässä työssä. Moni päiväkodin työntekijä tiedostaa KIVA OLLA – suunnitelman tärkeyden, mutta ei ole kuitenkaan tutustunut suunnitelmaan tarkemmin. Työntekijät toivoivat, että KIVA OLLA – suunnitelmaa tuotaisiin enemmän esiin päiväkodeissa ja jokainen työntekijä perehdytettäisiin suunnitelmaan.

Jatkoselvityksen aiheena voisi olla lapsille suunnattu kiusaamisen ehkäisystä ja puuttumisesta kertova kirjanen tai aihetta käsittelevät kuvakortit. Lisäksi tulevaisuudessa voisi tehdä jatkoselvityksen, onko KIVA OLLA – suunnitelman näkyvyys ja merkitys muuttunut Lappeenrannan varhaiskasvatuksessa.

Asiasanat: varhaiskasvatus, päiväkotit, kiusaaminen, kiusaamisen ehkäisy

Abstract

Elina Partanen, Heli Sopanen, Rita Valtonen

The Meaning of the KIVA OLLA – Program in a Kindergarten in Lappeenranta,
35 pages, 2 appendices

Saimaa University of Applied Sciences, Lappeenranta

Social Services and Health Care

Degree Programme in Social Services

Bachelor's Thesis, 2015

Instructors: Lecturer Ms Sanna-Leena Mikkonen, Saimaa University of Applied Sciences, Ms Heidi Uski, Planner of Early Childhood Education, Lappeenranta

The purpose of the study was to find out how the KIVA OLLA - program affects in the work of the kindergarten staff in Lappeenranta. The KIVA OLLA – program is a bullying prevention and intervention program for early childhood education in Lappeenranta. The thesis also examines whether the staff of the kindergarten feel that they have benefited from the KIVA OLLA – program in their work. The aim of the study was also to find out if the program could be developed further.

The theory of the study was based on the bullying in kindergarten and the prevention and intervention of bullying. The information was gathered from literature and Internet. The data for this thesis was collected by an Internet inquiry. The questionnaire included open and multiple choice questions. The study was both qualitative and quantitative.

The results of the study show that common operating principles and rules are considered important in the bullying prevention work. Many of the kindergartens employees report that they are not familiar with the KIVA OLLA – program and the staff wishes an introduction to the program.

The subject for further research could be a booklet or picture cards for children about bullying. There could also be a study in the future about the same subject that examines whether the KIVA OLLA – programs visibility has increased or not.

Key words: Early childhood education, kindergarten, bullying, prevention of bullying

Sisällys

1	Johdanto	5
2	Varhaiskasvatus	6
3	Kiusaaminen varhaiskasvatuksessa	7
3.1	Kiusaamisen määritelmä	8
3.2	Lasten vertais- ja ystävyysuhteet varhaiskasvatuksessa	9
3.3	Roolit kiusaamistilanteessa	10
4	Kiusaamisen ehkäisy ja puuttuminen varhaiskasvatuksessa	12
4.1	Kiusaamisen ehkäisy	12
4.2	Kiusaamiseen puuttuminen	14
4.3	Lappeenrannan kaupungin KIVA OLLA - suunnitelma	15
5	Selvityksen toteutus	16
5.1	Selvitysmenetelmät ja aineiston keruu	17
5.2	Aineiston analysointi	18
6	Eettiset näkökohdat ja luotettavuus	21
7	Selvityksen tulokset	22
7.1	KIVA OLLA – suunnitelman tunnettavuus	23
7.2	Päiväkoti- ja ryhmäkohtaiset kiusaamista ehkäisevät suunnitelmat	24
7.3	KIVA OLLA – suunnitelman merkitys ja kehityskohteet	26
	Kehittämideoita KIVA OLLA - suunnitelmaan	27
8	Yhteenveto ja pohdinta	28
	Kuviot	32
	Lähteet	33

LIITTEET

Liite 1	Kyselylomake
Liite 2	Saatekirje

1 Johdanto

Tarkastelemme opinnäytetyössämme KIVA OLLA – suunnitelman merkittävyyttä työntekijöiden työskentelytavoissa. Tutkimme myös käytetäänkö kiusaamista ehkäisevää suunnitelmaa käytännössä Lappeenrannan päiväkodeissa ja onko siitä koettu olevan hyötyä päiväkodin arjessa. Lappeenrannan kaupunki on julkaissut vuonna 2013 päiväkodeissa esiintyvään kiusaamiseen puuttuvan ja kiusaamista ehkäisevän KIVA OLLA - suunnitelman. Suunnitelman tavoitteena on edesauttaa kiusaamisen ennaltaehkäisevää työtä Lappeenrannan päiväkodeissa.

Kiusaaminen varhaiskasvatuksessa on melko uusi aihe, vaikka kiusaamisen esiintyvyys on yleistä päiväkodeissa. Pienten lasten kiusaaminen on esillä jatkuvasti keskusteluissa, mutta suomalaista tutkittua tietoa on hyvin vähän aiheen esiintyvyyteen nähden. Kiusaamisen ehkäisy on erittäin tärkeää, koska kiusaamisella voi olla kauaskantoiset vaikutukset lapsen elämässä. Kiusaamista tulisi ehkäistä varhaiskasvatuksessa aktiivisesti, jotta kiusaamiselta vältyttäisiin myös lasten siirtyessä peruskouluun.

Päiväkoti-ikäisten lasten kiusaaminen on vaikea aihe tutkia, varsinkin jos tutkimus kohdistuu suoraan lapseen. Saimme opinnäytetyöaiheemme Lappeenrannan varhaiskasvatuksen johdolta ja heidän toiveesta valitsimme opinnäytetyöhön henkilökunnan näkökulman. Aihe on tulevaisuuden ammattimme kannalta tärkeä, koska voimme soveltaa tutkimamme tietoa työssämme lastentarhanopettajina ja näin omalla toiminnallamme ehkäistä kiusaamista varhaiskasvatuksessa.

Tavoitteenamme on, että opinnäytteemme myötä saisimme tuotua esille kiusaamista ehkäisevän suunnitelman tärkeyttä Lappeenrannan varhaiskasvatuksessa. Mahdollisesti löydämme myös alueita, joita voisi kehittää edelleen suunnitelman toimivuuden parantamiseksi.

2 Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen suomalaiset juuret ovat peräisin fröbeliläisestä lastentarhatraditiosta ja pedagogiikasta, jota oli muun muassa aikuisten ja lasten rinnakkain työskentely (Turja 2012, 43). Varhaiskasvatuksen keskeisinä toteuttajina ovat perheen lisäksi päivähoitojärjestelmä, perhepäivähoito sekä erilainen avoin toiminta. Varhaiskasvatuspalveluja tuottavat kunnat, järjestöt, yksityiset palveluntuottajat ja seurakunnat. (Stakes 2005, 11.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan suomalaista varhaiskasvatusta ohjataan ja tuetaan sekä valtakunnallisilla että kunnan omilla asiakirjoilla. Valtakunnallisiin asiakirjoihin kuuluu varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, YK:n Lapsen oikeuksien sopimus sekä Suomen perustuslaissa säädetyt lait ja asetukset lasten päivähoidosta. (Stakes 2005, 8-9.) Merkittävin päivähoitoa ohjaava asiakirja on Laki lasten päivähoidosta (19.1.1973/36), joka määrittelee päivähoiton tavoitteet seuraavasti:

Päivähoidon tavoitteena on tukea päivähoidossa olevien lasten koteja näiden kasvatustehtävässä ja yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. Päivähoidon tulee omalta osaltaan tarjota lapselle jatkuvat, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet, lapsen kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa sekä lapsen lähtökohdat huomioon ottaen suotuisa kasvu ympäristö. Lapsen iän ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti päivähoiton tulee yleinen kulttuuriperinne huomioon ottaen edistää lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä sekä tukea lapsen esteettistä, älyllistä, eettistä ja uskonnollista kasvatusta. Uskonnollisen kasvatuksen tukemisessa on kunnioitettava lapsen vanhempien tai holhoojan vakaumusta.

Hoito, kasvatusta ja opetus muodostavat yhdessä varhaiskasvatuksen kokonaisuuden. Laadukkaalla, tavoitteellisella ja suunnitelmallisella varhaiskasvatuksella voidaan tukea ja edistää lapsen myönteistä käsitystä itsestään, vuorovaikutustaitoja ja ajattelun kehittymistä. Lapsen päivähoitopäivä muotoutuu erilaisista kasvun ja oppimisen tilanteista, joita ovat hoidolliset ja muut vuorovaikutukselliset hetket sekä lapsen leikki. (Stakes 2005, 16.) Varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 124). Laadukkaaseen varhaiskasvatukseen

tarvitaan vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten läheistä kasvatusyhteistyötä, jotta perheiden ja kasvattajien yhteinen kasvatustehtävä muodostaa lapsen kannalta eheän kokonaisuuden (Stakes 2005, 11).

3 Kiusaaminen varhaiskasvatuksessa

Maailmanlaajuisesti eniten tutkimuksia pienten lasten kiusaamisesta on tehnyt sveitsiläinen professori Françoise Alsaker. Suomessa ensimmäisen akateemisen tutkimuksen alle kouluikäisten kiusaamisesta on tehnyt Laura Repo. Hän kirjoittaa kirjassaan *Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy*, että aiheesta on erittäin vähän suomalaista tutkittua tietoa. (Repo 2013, 56,58.)

Alsaker on tutkimuksissaan todennut, että kiusaaminen pienten lasten parissa ei eroa juurikaan koulukiusaamisesta. Kiusaaminen päiväkodissa koskettaa sekä koko lapsiryhmää että kasvattajia. (Alsaker 2014.) Pienten lasten parissa esiintyvistä kiusaamisesta on vähän tutkittua tietoa ja eri tutkimuksia on hankalaa vertailla keskenään. Tutkimuksista saadut tulokset eroavat keskenään, mikä voi johtua tutkimusten erilaisista mittaustavoista. (Repo 2013, 69,72.) Marita Neitolan mukaan kiusaamisen yleisyyttä tutkittaessa on vaikea löytää luotettavaa tutkimusmenetelmää. Tutkijat ovat kuitenkin havainneet, että itse- ja toveriarviointi on luotettavin tapa saada monipuolisesti tietoa pienten lasten kiusaamisesta. (Neitola 2010, 218.) Revon tutkimuksesta selviää, että 12,6 % päiväkotilapsista on kiusaamisen kanssa suoraan tekemisissä. Puolestaan sveitsiläisen Sonja Perrenin (2000) tutkimuksen mukaan vastaava luku on 37 %. (Repo 2013, 69, 72.)

Vaikka tieteellistä tutkittua tietoa pienten lasten kiusaamisesta on vähän, on lasten kiusaamista käsitteleviä opinnäytetöitä tehty paljon viime vuosina. Opinnäytetöissä on selvitetty pienten lasten kiusaamista vanhempien, ammattikasvattajien sekä lasten näkökulmista. Tiia Paananen (2014) Seinäjoen ammattikorkeakoulusta on selvittänyt opinnäytetyössään millaisena kiusaaminen nähdään, miten kiusaamista ehkäistään ja miten siihen puututaan päiväkodissa. Opinnäytetyö on toteutettu teemahaastattelulla, johon osallistui viisi päiväkodin työntekijää kolmesta eri päiväkodista. Tuloksista selviää, että kiusaamista esiintyy päiväko-deissa ja kiusaamisesta keskustellaan henkilökunnan ja lasten kanssa. Työntekijöillä on yhteiset säännöt kiusaamisen vastaiseen työhön, mutta kiusaamisen

ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmaa ei ollut laadittu yhdessäkään päiväkodissa.

Kiisseli, Pekkanen, Sievola ja Vedenpää (2011) ovat tehneet opinnäytetyön Päiväkotikiusaaminen henkilökunnan näkökulmasta. Opinnäytetyössä selvitettiin, miten päivähoiton henkilökunta määrittelee päiväkotikiusaamisen, miten se ilmenee päiväkotiryhmissä ja miten siihen puututaan. Selvitysaineisto kerättiin kymmenestä päiväkodista kyselylomakkeilla. Tuloksista selviää, että kiusaamista ilmenee Lappeenrannan päiväkodeissa päivittäin. Henkilökunta määritteli kiusaamisen fyysiseksi, psyykkiseksi ja sosiaalseksi kiusaamiseksi. Havaitessaan kiusaamista henkilökunta puuttui kiusaamistilanteisiin välittömästi ja keskusteli niistä lasten kanssa. Henkilökunta koki tärkeäksi myös ehkäisevien toimintatapojen käytön.

3.1 Kiusaamisen määritelmä

Kiusaaminen ei ole yksiselitteinen käsite, koska se voi tarkoittaa eri asioita eri henkilöille (Kirves & Stoor-Grenner 2010a, 3). Kiusaamisen tutkimuksen uranuurtaja norjalainen Dan Olweus (1973) on määritellyt kiusaamisen seuraavasti:

Henkilö on kiusattu, kun hän toistuvia kertoja ja tietyn ajan sisällä joutuu negatiivisten tekojen kohteeksi yhden tai useamman henkilön toimesta.

Määritelmässä nousee esille kielteisen käytöksen toistuvuus pidemmällä aikavälillä, jolloin se sulkee pois yksittäiset negatiiviset teot kiusaamisen käsitteestä. (Repo 2013, 34-35.) Olweuksen määritelmä kiusaamisesta on edelleen yleisesti tutkijoiden käytössä ja se on yhtenäistänyt kansainvälisesti tehtyjä tutkimuksia vertailukelpoisemmiksi (Macklem 2003, Hamarus & Kaikkonen 2011, 59). Suomalainen professori Christina Salmivalli (2005) on lisännyt kiusaamisen määritelmään vallan epätasapainon, jolloin kiusattu kokee itsensä puolustuskyvyttömäksi:

Kiusaamista on se, kun yhdelle ja samalle oppilaalle aiheutetaan toistuvasti paha mieltä. Tekijöinä on joku tai jotkut, joita vastaan kiusatun on vaikea puolustautua.

Repo korostaa yksilön henkilökohtaista kokemusta kiusaamista määriteltäessä. Kasvattajan tulee ottaa huomioon henkilön omakohtainen kokemus kohdatuista

negatiivisista teoista. On tärkeää muistaa, että ulkopuolinen henkilö ei voi tietää, kuinka yksittäinen lapsi kokee kielteiset teot. Lapsi voi kokea jo yhden kielteisen teon kiusaamiseksi, vaikka toinen osapuoli ei tarkoituksellisesti halua tuottaa harmia ja pahaa mieltä uhrille. Pienet lapset voivat helposti kutsua erilaisia tapahtumia päiväkodin arjessa kiusaamiseksi, jolloin jää aikuisen tehtäväksi havainnoida ja arvioida, mikä on kiusaamista. Kasvattajan havainnoissa millainen käytös on kiusaamista, tulee ottaa huomioon tekojen tarkoituksenmukaisuus. Kiusaamisen määritelmällä on kuitenkin erityispiirteitä, jotka erottavat sen lasten välisistä arkisista konflikteista. (Repo 2013, 35-36, 38, 62.) Kiusaaminen on yleensä tietoisista, toistuvaa, tahallista, systemaattista ja ryhmässä tapahtuvaa negatiivista toimintaa. Siihen liittyy usein voimasuhteiden epätasapaino, jossa kiusattu on puolustuskyvytön kiusaajaansa tai kiusaajiinsa kohden. Kiusaaminen loukkaa ihmisen fyysistä, psyykkistä sekä sosiaalista koskemattomuutta. (Neitola 2010, 217-218.) Repo kirjoittaa, että on tarpeellista tarkastella kaikkia tyypillisiä kiusaamisen piirteitä yhtä aikaa ja pohtia tekoja niiden kautta (Repo 2013, 38).

Kiusaaminen jaotellaan suoraan ja epäsuoraan kiusaamiseen. Suora kiusaaminen on fyysistä esimerkiksi potkimista, lyömistä, uhrin tavaroiden viemistä tai nimittelyä. Epäsuora kiusaaminen on esimerkiksi juorujen levittämistä, valehtelua, toisen selän takan puhumista ja tietoisesti ryhmästä pois sulkemista. (Hamarus 2012, 38.) Pienet lapset käyttävät useammin suoria kuin epäsuoria kiusaamisen muotoja. Fyysistä kiusaamista on lyöminen, töniminen tai leikkien sotkeminen. Sanallinen kiusaaminen on muun muassa haukkumista, nimittelyä tai ulkonäön kommentoimista. Psyykkistä kiusaamista on uhkailu, manipulointi, porukasta pois sulkeminen ja leikin sääntöjen muuttaminen. (Kirves & Stoor-Grenner 2010a, 6, 20.)

3.2 Lasten vertais- ja ystävyysuhteet varhaiskasvatuksessa

Vertaisryhmän jäsenet ovat iältään ja kehitystasoltaan samankaltaisia lapsia (Ladd 2005; Neitola 2010, 217). Ensimmäisiä lapselle merkityksellisiä vertaisryhmiä ovat esimerkiksi päiväkotiryhmä sekä esikouluryhmä. Hyvillä vertaissuhteilla on myönteinen vaikutus lapsen kehitykseen ja itsetuntoon. Päiväkodin ilmapiirillä on merkitystä lasten välisten suhteiden muodostumisessa. Kasvattajien luodessa

välittävän ja arvostavan suhteen ryhmän kesken, on sillä myönteinen vaikutus lasten välisten suhteiden muodostumiseen. (Kalliala 2008, 37-38.)

Pienetkin lapset pystyvät arvioimaan kenestä pitävät ja kenestä eivät pidä. Lapset hahmottavat vertaisryhmänsä jäseniä omien tuntemustensa perusteella. He asettavat jokaiselle vertaisryhmän jäsenelle oman sosiaalisen roolin ja aseman, jolloin lapsille muodostuvat hierarkiset sosiaaliset suhteet toisiinsa. (Laine 2002, 13-16.) Lapset voivat saavuttaa aseman toveripiirissä kyseenalaisin tavoin, esimerkiksi aggression ja pelon keinoin (Keltikangas-Järvinen 2010, 38). Sosiaalisen roolin ja aseman avulla lapsi tiedostaa, mitä muut vertaiset häneltä odottavat. Ryhmänsä suosikkeja tulee lapsista, jotka ovat pidettyjä ja heidän seuraansa haкеudutaan mielellään. Ei-pidetyistä lapsista voi tulla syrjäanvetäytyviä, yksinäisiä, torjuttuja ja syrjittyjä. Vertaisryhmästä torjutuksi tulleella lapsella on riski tulla kiusatuksi tai toimia itse kiusaajana. (Laine 2002, 13-16.)

Lapset luovat toistensa kanssa vertaissuhteita, joista osasta muodostuu ystävyysuhteita. Hyvät ystävyysuhteet tukevat lapsen siirtymistä esimerkiksi päiväkodista kouluun (Laine 2002, 17). Kirves ja Stoor-Grenner jaottelevat ystävyysuhteet niihin ihmissuhteisiin, joista opitaan taitoja, joita voidaan hyödyntää läheisissä ihmissuhteissa ja vertaissuhteista opitaan taitoja, joita tarvitaan yhteiskunnassa. Lasten välinen ystävyysuhte ei saa olla määräilevä tai torjuva, jotta se on tasapainoinen ja edistää lapsen myönteistä kehitystä. Lasten välisessä ystävyudessa tulisi korostaa hyväksyntää ja muiden mielipiteiden kunnioittamista. (Kirves & Stoor-Grenner 2010b, 28.) Repo mainitsee, että kiusaamista käsittelevissä tutkimuksissa on ilmennyt, että yksikin myönteinen ystävyysuhte voi suojata lasta kiusaamiselta. Ystävyysuhte ei poista kiusaamista, mutta sillä on suojaava vaikutus lapsen myöhempään kehitykseen. (Repo 2013, 117.) Jos lasten välisessä ystävyudessa toinen osapuoli on esimerkiksi fyysisesti tai verbaalisesti kehittyneempi voi suhte herkästi kääntyä kiusaamiseksi (Kirves & Stoor-Grenner 2010b, 6).

3.3 Roolit kiusaamistilanteessa

Tutkijat eivät ole löytäneet yhtä ainoaa syytä siihen, kenestä tulee kiusaaja ja kenestä kiusattu. Ongelmat vertaissuhteissa voivat kasaantua tietyille lapsille.

Aggressiivisesti käyttäytyvät lapset sekä ujut ja syrjäänvetäytyvät lapset tulevat helpommin torjutuiksi, joka altistaa tekemisiin kiusaamisen kanssa. (Repo 2013, 132.) Kiusaaminen päiväkotiryhmässä koskettaa kaikkia ryhmän lapsia ja jokaisella lapsella on oma roolinsa kiusaamistilanteissa. Rooleja ovat kiusaajan ja kiusatun lisäksi avustaja, vahvistaja, puolustaja ja sivustaseuraaja. Avustaja on asettunut kiusaajan puolelle ja auttaa kiusaamisessa, kun puolestaan vahvistaja ylläpitää kiusaamista esimerkiksi nauramalla tilanteelle. Puolustaja asettuu kiusaamistilanteissa kiusatun puolelle ja sivustaseuraaja jättäytyy tilanteen ulkopuolelle. (Kirves & Stoor-Grenner 2010a, 9). Kirveksen ja Stoor-Grennerin (2010b, 43) mukaan päiväkodin työntekijöiden on vaikea tunnistaa rooleja kiusaamistilanteissa. Repo korostaa, että termejä ”kiusaaja” ja ”uhri” tulisi käyttää harkiten pienten lasten parissa, sillä ne sisältävät leimaamisen riskin. Kiusaajan ja uhrin roolit määrittävät usein aikuisen näkökulman kautta. (Repo 2013, 50.)

Kiusaaja voi purkaa kiusaamiseen omia itsetunto-ongelmiaan, kateutta tai ennakkoluulojaan ja ymmärtämättömyyttään. Kiusaamisella voidaan vahvistaa omaa sosiaalista asemaa tai ennaltaehkäistä kiusatuksi tuleamista. (Lämsä 2009, 60.) Säännöt ja sosiaaliset normit voivat olla kiusaajalle tuttuja, mutta hän ei välttämättä osaa toimia niiden mukaisesti. Kiusaajalla on taipumus kerätä ympärilleen avustajia, jotka lisäävät kiusaajan valtaa lapsiryhmässä. Kiusaaja pystyy tunnistamaan ketä hän voi kiusata ilman seuraamuksia tai pelkoa kostosta. (Alsaker 2014.) Anna-Liisa Lämsä (2009, 60) huomioi myös kiusaajan kyvyn löytää kiusatun heikkoudet, jolloin pelkkä kiusaajan katse riittää osoittamaan kiusatulle hänen paikkansa lapsiryhmässä.

Laine (2002, 25) kuvaa kiusattuja ei-aggressiivisiksi, ujoiksi ja epävarmoiksi lapsiksi, joilla on usein huono käsitys itsestään. Kiusattujen yksi yleisistä piirteistä on syrjäänvetäytyvyys. Vetäytyminen voi perustua lapsen omaan tahtoon ja haluun leikkiä yksin, mutta se voi kertoa myös lapsen ahdistuneisuudesta. Yksinäisillä ja erityistä tukea tarvitsevilla lapsilla on suurempi riski joutua kiusatuiksi päiväkotiryhmässä. (Repo 2013, 138, 143.) Lapsen kiusaamiselle altistavaa käyttäytymistä on tutkittu, jotta ymmärrettäisiin, miksi osa lapsista joutuu kiusaamisen uhriksi. Tutkimusten mukaan kiusattu ikään kuin viestittää kiusaajalle omasta heikkoudestaan ja puolustuskyvyttömyydestään. (Laine 2002, 25.)

4 Kiusaamisen ehkäisy ja puuttuminen varhaiskasvatuksessa

Internetistä löytyy tällä hetkellä paljon kuntien varhaiskasvatuksen suunnitelmia sekä päiväkotikohtaisia varhaiskasvatuksen suunnitelmia. Osaan suunnitelmista on sisällytetty luku kiusaamisen ehkäisystä ja puuttumisesta, kun taas jotkut kunnat ja päiväkodit ovat tehneet oman erillisen kirjallisen kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman. Varhaiskasvatuksessa kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmia on tehty varsin kirjavasti. (Repo 2013, 219, 221.) Kirves ja Stoor-Grenner (2010b, 53) ehdottavatkin, että kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma tulisi sisällyttää valtakunnallisiin varhaiskasvatuksen perusteisiin sekä kunnallisiin ja päiväkotikohtaisiin suunnitelmiin.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (2015) on perustellut kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman tarpeellisuutta sillä, että suunnitelmalla nostetaan tietoisuutta kiusaamisilmiöstä, jolloin koko työyhteisö tietää, miten toimitaan ja osaa perustella toimintansa. Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmaan on kirjattu yhteiset pelisäännöt siitä, miten kiusaamista määritellään, miten kiusaamista ehkäistään, miten siihen puututaan ja miten kiusaamisen vastaista työtä arvioidaan. (Repo 2013, 221.) Neitola (2010, 224) kuitenkin korostaa, että lasten sosiaalisia taitoja ja kehitystä tulisi nostaa enemmän esiin valtakunnallisesti, koska ne ovat jääneet vähäiselle huomiolle varhaiskasvatuksen asiakirjoissa. Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmasta tulisi tiedottaa yleisesti päiväkodissa työntekijöille sekä lasten vanhemmille. Päiväkotien ryhmäkohtaisia suunnitelmia tulisi päivittää aika ajoin, esimerkiksi ryhmän kesken pidettävissä palavereissa. (Kirves & Stoor-Grenner 2010a, 54.)

4.1 Kiusaamisen ehkäisy

Laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutuminen vaatii kiusaamisen ehkäisyä ja siihen puuttumista, sillä jokaiselle lapselle tulee taata turvallinen kasvuympäristö, olipa kyse sitten kiusatusta, kiusaajasta tai kiusaamista seuraamaan joutuneista muista lapsista. Kiusaamisen ehkäisy tulisi nähdä laajempuna käsitteenä ja siinä tulisi pyrkiä vaikuttamaan koko lapsiryhmän toimintaan. Varhaiskasvatuksessa kiusaamisen vastaisen työn tulisi painottua enemmän kiusaamisen ennaltaehkäisyyn, vaikka kiusaamiseen puuttuminen on tärkeää. Kiusaamisen ehkäisy on

tehokkaampaa, kun tavoitteellinen ja tietoinen toiminta aloitetaan varhaisessa vaiheessa. (Kirves & Stoor-Grenner 2010b, 44-45.)

Kirves ja Stoor-Grenner (2010a, 10) määrittelevät kiusaamisen ehkäisyyn lapsiryhmän toimintaan vaikuttamisena, turvallisen ryhmän luomisena ja lasten välisten vuorovaikutustaitojen vahvistamisena. Neitolan (2010, 224) mukaan varhaiskasvattajan tulisi erityisesti tukea lasten hyvinvointia, oppimista sekä kasvua ja kehitystä. Aikuisen toiminta voi kuitenkin ylläpitää kiusaamistilanteita ja edesauttaa tilanteiden muodostumista. Aikuisten tulisi tarkistaa omat asenteensa, suhtautumisensa työhön, työyhteisöön sekä ennen kaikkea suhtautumisensa lapsiin ja lapsiryhmään. (Kirves, Stoor-Grenner 2010a, 10.)

Ryhmän myönteisen yhteistoiminnan perustana on turvallinen ja luottamuksellinen ilmapiiri. Sensitiivisen kasvattajan tulee luoda ryhmään ilmapiiri, jossa lapsi tuntee olevansa arvostettu ja hyväksytty. (Kirves & Stoor-Grenner 2010a, 23.) Revon mukaan kasvattajan vastuulla on myös avoimen ilmapiirin ylläpitäminen. Aikuisen voi vaikuttaa ilmapiiriin ilmeillään ja asenteellaan sekä tekemisillään ja tekemättä jättämisillään. (Repo 2013, 99.) Kirves ja Stoor-Grenner (2010a, 23) huomioivat, että kiusaamista ehkäisevää työtä on mahdotonta toteuttaa lapsiryhmässä, jos kasvattajien välillä esiintyy konflikteja ja negatiivista vuorovaikutusta.

Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa pohjautuu lasten sosiaalisten taitojen ja sosiaalisen kompetenssin sekä vuorovaikutustaitojen kehittämiseen, joka edellyttää kasvattajalta lapsen ohjausta ja tukemista (Neitola 2010, 225). Liisa Keltikangas-Järvinen määrittelee sosiaaliset taidot ja sosiaalisen kompetenssin ihmisen kyyksi tulla toimeen muiden ihmisten kanssa. Sosiaalisiin taitoihin ja sosiaaliseen kompetenssiin kuuluu kyky ymmärtää muiden ihmisten mielialoja ja tunteita sekä kyky ratkaista ongelmia, neuvotella, sovitella ja kompromisseja tehdä. (Keltikangas-Järvinen 2012, 49-50.) Lapsen paras sosiaalisen kehityksen tuki on välittävä, lämmin ja läsnä oleva aikuinen, joka kykenee ottamaan vastaan lasten erilaisia tunteita. (Neitola 2010, 227.) Revon mukaan lapselle on tärkeää sanoittaa tunteita silloin, kun lapsi on tunnetilan vallassa. Tunteita sanoittaessaan lapsen tunteita, aikuisen tulee kertoa lapselle, että tunteet ovat hyväksyttäviä. (Repo 2013, 120.) Neitola mainitsee, että lasten sosiaaliset taidot kehittyvät parhaiten arkisessa vuorovaikutuksessa toisten lasten ja aikuisten kanssa, johon

Repo täydentää myös näytelmien ja kirjojen lukemisen opettavan vaikutuksen sosiaaliseen kompetenssiin (Neitola 2010, 226; Repo 2013, 121).

Kiusaamistilanteita syntyy helpommin vapaan leikin aikana, jolloin ryhmän toiminta on vähemmän valvottua ja ohjattua. Vapaan leikin aikana kasvattajan tehtävä on edes auttaa lasten sosiaalista vuorovaikutusta ja huolehtia siitä, että kukaan lapsista ei jää yksin leikin ulkopuolelle. (Neitola 2010, 225). Revon mukaan aikuisten tulee osallistua enemmän lasten leikkeihin, jotta kiusaamisen ehkäisy on tehokasta. Kiusaamisen ehkäisy antaa kasvatuksellisen perusteen leikin havainnoimiselle ja ohjaamiselle sekä leikkiin osallistumiselle. (Repo 2013, 178.)

Kiusaamisella on kauaskantoiset vaikutukset lapsen elämässä ja se lisää myös syrjäytymisen riskiä merkittävästi myöhemmällä iällä. Kiusatulla lapsella voi esiintyä myöhemmin elämässään masentuneisuutta ja ahdistuneisuutta, ja hänen itsetuntonsa voi olla heikompi. Ahdistuneisuus voi johtaa pahimmillaan itsetuhoisiin ajatuksiin. Kiusaaminen ei vaikuta vain kiusaamisen uhriin vaan myös kiusaajaan. Lapsella, joka kiusaa muita, on suurempi riski ajautua päihteiden väärinkäyttäjäksi sekä joutua rikollisuuden piiriin myöhemmin elämässään. Kiusaajan opitut toimintamallit ovat hyvin pysyviä, joten kiusaamiskäyttäytyminen voi jatkua myös työelämässä. Lapsi, joka on ollut sekä kiusaajan että kiusatun roolissa oireilee aikuisiällä voimakkaimmin. (Repo 2013, 14.)

4.2 Kiusaamiseen puuttuminen

Kiusaamiseen puuttuminen on helpompaa päiväkotiryhmässä silloin, kun kaikilla on sama käsitys siitä, mitä kiusaamisella tarkoitetaan. Kaikkiin lasten välisiin ristiriitatilanteisiin täytyy puuttua, mutta puuttumiseen käytettävät keinot ovat erilaisia, koska jokainen lasten välinen ristiriitatilanne on erilainen. Oikean puuttumisen keinon löytämiseksi on tunnettava lapset, jotta tilanteita pystyy havainnoimaan puolueettomasti. Niin aikuisilla kuin lapsilla tulee olla yhteinen toimintamalli kiusaamistilanteisiin puuttumisessa. (Kirves & Stoor-Grenner 2010a, 19-20.)

Ympäristötekijöillä on suuri merkitys kiusaamisen kehittämisessä, sillä kukaan lapsi ei synny kiusaajaksi tai kiusatuksi. Ympäristö voi ylläpitää lapsen vääränlaisia opittuja toimintatapoja, jolloin lapsi ei koe tarvetta muuttaa toimintaansa.

(Repo 2013, 20.) Keltikangas-Järvinen (2012, 148) toteaa, että lapsen aggressiivinen käyttäytyminen lisääntyy jos lapsi pääsee päämääräänsä aggression avulla. Repo (2013, 20) täydentää, että kiusaava lapsi jatkaa kiusaamista, jos hänelle ei tarjota vaihtoehtoja toimintamallia. Kasvattajan tuleekin nähdä mitä lapsi viestii käyttäytymisellään, kuten lyömisellä tai vetäytymisellä. Negatiivisen käyttäytymisen pohjana voi olla ongelmat vertaissuhteissa ja sosiaalisten taitojen puutteellisuus. (Neitola 2010, 224.)

Kiusaamisen puuttumisessa perheillä ja vanhemmilla on merkittävä rooli, sillä lapset kertovat mieluummin ikävistä asioista kotona. Vanhempien ja päiväkodin henkilöstön kasvatusyhteistyö on edellytys onnistuneelle kiusaamisen ehkäisylle ja puuttumiselle. Luottamuksellinen kasvatusyhteistyö vaatii kunnioitusta ja avoimuutta sekä vanhemmilta että ammattikasvattajilta. (Kirves & Stoor-Grenner 2010a&b, 46.) Revon mukaan päiväkodin ja vanhempien yhteiset arvokeskustellut luovat vahvan pohjan kiusaamisen vastaiselle työlle. Kiusaamisesta voidaan keskustella vanhempien kanssa, esimerkiksi vanhempainilloissa. (Repo 2013, 205.)

4.3 Lappeenrannan kaupungin KIVA OLLA - suunnitelma

Lappeenrannan kaupungin kasvatusta ja opetustoimella on käytössä KIVA OLLA - suunnitelma, joka on kiusaamisen puuttumisen ja ehkäisemisen suunnitelma. Suunnitelma on otettu käyttöön vuonna 2013. Suunnitelman mukaan jokaisessa päivähoitoyksikössä tulisi olla yksikkökohtainen tai ryhmäkohtainen kiusaamisen ennaltaehkäisemisen suunnitelma. (Lappeenrannan kaupunki 2013.)

KIVA OLLA - suunnitelma sisältyy Lappeenrannan varhaiskasvatussuunnitelmaan sekä päiväkotien perehdytyskansioihin, joihin jokaisen uuden työntekijän tulisi tutustua työsuhteen alkaessa lähimmän esimiehensä opastuksella. Lasten vanhemmille tiedotetaan suunnitelmasta päivähoidon alkaessa. (Lappeenrannan kaupunki 2013.)

KIVA OLLA - suunnitelman tavoitteena on edistää tavoitteellista kiusaamista ehkäisevää työtä varhaiskasvatuksessa. Lähtökohtana suunnitelmassa on lapsi ja

hänelle turvalliset kasvuolosuhteet. Suunnitelma sisältää tietoa, mitä kiusaaminen on, miten kiusaamista voidaan ehkäistä varhaiskasvatuksessa sekä miten Lappeenrannan päiväkodit voivat laatia omat kiusaamista ehkäisevät suunnitelmat. (Lappeenrannan kaupunki 2013.)

5 Selvityksen toteutus

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa Lappeenrannan varhaiskasvatuksen johdolle tietoa, onko KIVA OLLA – suunnitelmalla vaikuttavuutta Lappeenrannan päiväkodeissa ja näkykö suunnitelma henkilökunnan työskentelyssä. Tavoitteena on myös tuoda esiin mahdollisia kehityskohteita KIVA OLLA - suunnitelmaan ja näin parantaa suunnitelman näkyvyyttä sekä toimivuutta päiväkotien toiminnassa.

Selvitystehtävät ovat:

1. Miten KIVA OLLA – suunnitelma on vaikuttanut Lappeenrannan varhaiskasvatuksen työntekijöiden työskentelyyn?
2. Onko kiusaamista ehkäisevästä suunnitelmasta ollut hyötyä Lappeenrannan päiväkotien työntekijöiden työskentelyssä?
3. Onko KIVA OLLA - suunnitelmalla ollut merkitystä kiusaamisen ehkäisyyn?
4. Mitä kehitettävää KIVA OLLA – suunnitelmassa on työntekijöiden näkökulmasta?

Tietoa tuotetaan myös selvityksen tekijöille tulevaa ammattia varten. Opinnäytetyön myötä nostetaan esiin KIVA OLLA - suunnitelman tärkeyttä työvälineenä Lappeenrannan varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Lappeenrannan kasvatus- ja opetustoimen kanssa. Lappeenrannan kaupungin varhaiskasvatusjohdolta tiedusteltiin tarvetta opinnäytetyölle, joka selvittää kiusaamista päiväkodissa. Ehdotuksena oli tehdä opinnäytetyö KIVA OLLA – suunnitelman merkittävydestä ja tunnettavuudesta varhaiskasvatuksen henkilökunnan näkökulmasta. Lappeenrannan kasvatus- ja opetustoimi nimesi työelämäohjaajaksi varhaiskasvatuksen suunnittelijan.

Opinnäytetyön työstäminen aloitettiin keväällä 2014 ja opinnäytetyön suunnitelma valmistui syksyllä 2014. Suunnitelman valmistumisen jälkeen tutkimuslupa haettiin Lappeenrannan kasvatus- ja opetustoimelta. Kysely toteutettiin helmikuussa 2015 ja kyselyyn oli aikaa vastata kaksi viikkoa. Muistutus kyselyyn vastaamisesta lähetettiin sähköpostitse työelämäohjaajan kautta viikkoa ennen kyselyn päättymistä. Opinnäytetyö esitettiin keväällä 2015 ja opinnäytetyö valmistui toukokuussa 2015.

5.1 Selvitysmenetelmät ja aineiston keruu

Tämä opinnäytetyö toteutui kvantitatiivisella sekä kvalitatiivisella tiedonkeruumenetelmällä, koska numeraalinen tieto tukee laadullisella tiedonkeruumenetelmällä saatua tietoa. Kvantitatiivisella eli määrällisellä tutkimuksella tuotetaan numeerista tietoa, joka voidaan esittää muun muassa taulukoina (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 140). Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimuksen tavoitteena on kuvata jotain ilmiötä tai tapahtumaa kokonaisvaltaisesti. Laadulliseen tutkimukseen osallistuvat henkilöt ovat valittu heidän asiantuntijuutensa perusteella. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 85 – 86.)

Aineistonkeruun tavaksi valittiin Webropol – verkkokysely, koska sen avulla pystytään keräämään tietoa anonyymisti ja nopeasti. Webropol – kysely oli myös kyselyyn osallistujien kannalta yksinkertainen tapa vastata ja osallistujat pystyivät vastaamaan kyselyyn heille sopivana ajankohtana. Webropol - työkalulla oli mahdollista toteuttaa selkeä kyselylomake, joka pystyttiin lähettämään Internet-linkkinä osallistujille sähköpostitse.

Sähköinen kyselylomake (LIITE 1) lähetettiin työelämänohjaajalle, joka lähetti kyselyn eteenpäin satunnaisesti valittuihin päiväkoteihin. Jokaiselta Lappeenrannan varhaiskasvatuksen palvelualueelta valikoitui yksi päiväkotitoimintayksikkö osallistumaan selvitykseen. Kyselyt lähetettiin valitun päiväkodin jokaisen ryhmän henkilöstölle. Päiväkotiryhmän työntekijät vastasivat oman ryhmänsä kesken kyselyyn.

Kyselylomake koostui 11 kysymyksestä, joista kolme oli avoimia kysymyksiä. Kyselyssä oli myös neljä puolistrukturoitua kysymystä sekä neljä strukturoitua kysymystä. Strukturoiduilla kysymyksillä selvitettiin, onko ryhmä- ja päiväkotikohtaisia suunnitelmia käytössä ja onko KIVA OLLA - suunnitelma työntekijöillä tiedossa.

Avoimilla kysymyksillä selvitettiin KIVA OLLA - suunnitelman vaikuttavuutta henkilöstön työskentelyssä ja sen merkitystä kiusaamisen ehkäisyssä. Kyselyssä myös kysyttiin osallistujilta, kuinka KIVA OLLA – suunnitelmaa voisi kehittää, jotta se auttaisi päiväkodin työntekijöiden työskentelyä kiusaamisen ehkäisemisessä ja puuttumisessa. Avoimissa kysymyksissä kyselyyn osallistujat pystyvät tuomaan esiin omia kokemuksia ja näkökulmia päiväkotikiusaamiseen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 201).

5.2 Aineiston analysointi

Strukturoitujen kysymysten vastauksista saatiin Webropol – työkalun avulla lukumääriä, jakaumia ja graafisia kuvioita havainnollistamaan tuloksia. Graafisten taulukoiden avulla parannetaan tekstin luotettavuutta ja ymmärrettävyyttä, jolloin lukijan on helpompi ymmärtää selvityksen tuloksia (Hirsjärvi ym. 2009, 322). Graafisina kuvioina käytettiin palkkikaavioita.

Tutkimusaineiston analysointi aloitettiin tutustumalla aineistoon ja lukemalla se useasti läpi. Vastauksista alleviivattiin toistuvat ilmaukset ja karsittiin epäolennaiset ilmaukset, jotka eivät vastanneet selvitystehtäviä. Avoimien kysymysten aineistoa analysointiin ensin teoriaohjautuvasti, koska selvitystehtävät pohjautuvat olemassa olevaan teoriaan eli KIVA OLLA - suunnitelmaan. Tuomen & Sarajärven mukaan (2009) teoriaohjaava analyysi on teoria- ja aineistolähtöisen analyysin välimaastossa. Teoriaohjaavassa analyysissä teoria ohjaa lopputulosta, vaikka aineistoa käsitellään aineistolähtöisesti (Tuomi & Sarajärvi 2009, 100).

Verkkokyselyn avointen kysymysten vastaukset analysoitiin käyttäen laadullisen analyysin perusmenetelmää teemoittelua. Teemoittelun tarkoituksena on käydä läpi vastaukset ja nostaa esiin pääkohdat, jotka toistuvat vastauksissa (Kylmä & Juvakka 2007, 116 – 120). Avoimista vastauksista etsittiin yhdenmukaisia ilmaisuja, jotka teemoiteltiin selvitystehtävien mukaan.

Milesin ja Hubermanin (1994) mukaan aineistolähtöinen sisällönanalyysi aloitetaan aineiston alkuperäisilmausujen redusoinnista eli pelkistämisestä. Pelkistämisen jälkeen samankaltaiset ilmaisut ryhmitellään omiin alaluokkiinsa ja siitä edelleen yläluokkiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 101.) Jokaiselle alaluokalle annettiin

luokan sisältöä vastaava nimi (esimerkiksi yhteiset toimintamallit, kasvatusyhteistyö). Yläluokkien nimet muodostuivat selvitystehtäviä vastaaviksi, kuten Kuviossa 1 näkyy.

Alkuperäiset ilmaukset	Pelkistetty	Alaluokka	Yläluokka
"Koemme sen hyvin tärkeäksi. Jokaisella ryhmällä on omat säännöt, ja hyvä että aihe herättää keskustelua."	Yhteiset säännöt ryhmien kesken	Yhteiset toimintamallit	KIVA OLLA – suunnitelman hyöty työntekijöiden työskentelyssä
"—tilanteita on hyvä keskustella auki, jolloin sekä lasten, että aikuisten kohtelu on tasapuolista."	Kaikkien tasapuolinen kohtelu		
"—Jokainen ryhmä on kuitenkin erilainen ja siellä esiintyvä kiusaaminen on erilaista, joten oma suunnitelma on hyvä."	Ryhmän omat suunnitelmat	Työväline kiusaamisen ehkäisyssä ja puuttumisessa	KIVA OLLA – suunnitelman vaikutus työntekijöiden työskentelyyn
"Herättää havainnoimaan, ajattelemaan ja keskustelemaan, takaa tasa-arvoisen kohtelun, mietityttävissä tilanteissa helppo purkaa työkavereiden kanssa."	Työvälinen kiusaamistilanteiden purkamiseen		
"--Selkeitä caseja ja niihin konkreettisia toimintamalleja."	Esimerkkejä suunnitelmaan	Lisämateriaalia KIVA OLLA -suunnitelmaan	KIVA OLLA – suunnitelman kehittämistarpeet
"Suunnitelmasta voisi tehdä kuvakortteja/kirjaisen ym. – jota voisi käyttää lasten kanssa."	Havainnollistavaa materiaalia		
"Suunnitelmassa voisi olla jaoteltu sitä, mitä kiusaaminen voi olla pienillä ja isoilla."	Kiusaamisen ehkäisy ikäkausittain		
"Yhteistyö vanhempien kanssa: kotona ja muualla päiväkodin ulkopuolella samat toimintamallit ja säännöt."	Yhteistyö päiväkodin ja vanhempien välillä	Kasvatusyhteistyö	
"Emme ole tutustuneet suunnitelmaan."	Ei ole perehdytty	Perehdyttäminen KIVA OLLA -suunnitelmaan	
"—Siitä ei ole yhteistä perehdytystä eikä yhteisiä käytäntöjä."	Yhteinen perehdytys työntekijöille		
"Ehdottoman tärkeää lapsen tulevaisuuden ja ihmissuhteiden kehittämisen kannalta."	Vuorovaikutussuhteiden kehittäminen	Kiusaamisen ehkäisyn kauaskantoisuus	KIVA OLLA - suunnitelman merkitys kiusaamisen ehkäisyssä
"Suunnitelma auttaa pysähtymään asian äärelle."	Muistuttaa kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen tärkeydestä	Suunnitelman olemassaolo	

Kuvio 1. Aineiston luokittelu

6 Eettiset näkökohdat ja luotettavuus

Tutkimusta tehdessä tulee noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä eettisyyden takaamiseksi. Rehellisyys, yleinen huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä kuuluvat tutkimuksen eettisiin vaatimuksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 132 - 133.) Tutkijan tulee pyrkiä arvioimaan tutkimustaan kriittisesti koko tutkimusprosessin ajan (Hirsjärvi ym. 2013, 22 - 23). Selvityksessä on käytetty sekä suomalaisia että kansainvälisiä tieteellisiä lähteitä ja niiden ajanmukaisuus sekä luotettavuus on varmistettu.

Kyselylomakkeeseen (LIITE 1) liitettyssä saatekirjeessä ilmeni opinnäytetyön tekijät, tutkimuskohde, tarkoitus, luottamuksellisuus sekä nimettömyys ja tekijöiden yhteystiedot. Saatekirjeessä (LIITE 2) ilmoitettiin osallistujille, että kerättyä tietoa käytetään täysin nimettömästi. Kyselyn vastauksista karsittiin epäoleelliset ilmaiset ja nostettiin esiin ilmaiset, jotka vastasivat selvitystehtäviä. Kerätty tieto säilytettiin analysoinnin ajan ja tieto hävitettiin asianmukaisesti analysoinnin jälkeen.

Selvityskeinona kyselylomaketta (LIITE 1) käytettäessä on riskinä vastauksien vähäisyys sekä luotettavuus (Kylmä, Juvakka 2007, 27). Kyselytutkimuksen haittana voidaan pitää sitä, kuinka huolellisesti vastaajat ovat vastanneet kyselyyn (Hirsjärvi ym. 2013, 195). Oli tärkeää painottaa kyselyn vastaajille, että kysely on täysin anonyymi, eikä tarkoituksena ole kerätä tietoa tiettyjen päiväkotien työskentelystä kiusaamisen ehkäisemiseksi. Tuomi ja Sarajärvi (2013, 195) mainitsevat, että väärinymmärryksiä syntyy helposti, jos kysymyksissä ja vastausvaihtoehtoisissa on vastaajien näkökulmasta tulkinnanvaraisuutta. Kokemattomuus kyselylomakkeen laatijoina voi heikentää selvityksen tuloksia. Jos opinnäytetyön tekijöillä ei ole aiempaa kokemusta kyselylomakkeen laatimisesta, voi olla vaikeaa nähdä kyselylomake objektiivisesti.

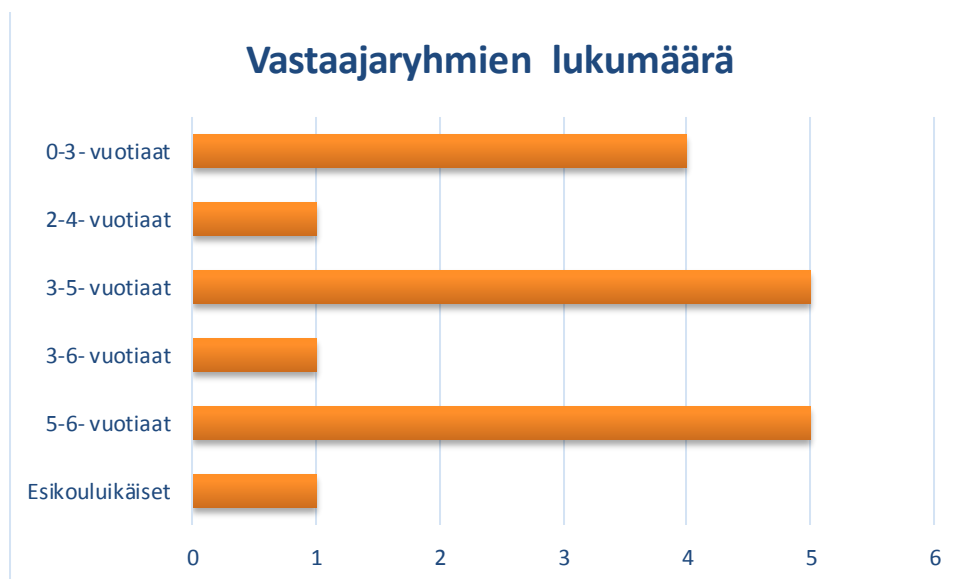
Revon (2013, 12-13, 223) mukaan kiusaamisesta puhuminen pienten lasten parissa on uutta ja varhaiskasvattajien näkökulmat voivat olla aiheeseen liittyen eriäviä. Pienten lasten kiusaaminen herättää voimakkaita tunteita niin ammattikasvattajissa kuin vanhemmissakin (Kirves & Stoor-Grenner 2010a, 50). Selvityksen aihe rajattiin käsittelemään työntekijöiden näkökulmaa, sillä pieniin lapsiin kohdistuva selvitys on eettisesti haastava toteuttaa. Aiheen sensitiivisyyden

vuoksi kyselyyn osallistuneiden työntekijöiden on voinut olla vaikeaa löytää yhdenmukaisia vastauksia vastaajaryhmänsä kesken. Saatujen vastausten määrään on voinut vaikuttaa kysymysten aiheuttamat tunnereaktiot vastaajaryhmissä. Vaikeaa aihetta käsiteltäessä kyselyyn osallistuvien voi olla helpompi vastata sähköiseen kyselylomakkeeseen kuin henkilökohtaiseen haastatteluun.

7 Selvityksen tulokset

Kyselyyn valikoitui viisi päiväkotia, joissa ryhmiä oli yhteensä 39. Kyselyyn vastasi 17 ryhmää, jolloin vastausprosentti oli 44 prosenttia. Vastaukset annettiin ryhmäkohtaisesti jokaisesta päiväkodista. Vastaajaryhmä koostui lastentarhanopettajista, sosionomeista (AMK), lastenhoitajista ja ryhmäavustajista.

Taustatietoina selvitimme minkä ikäisten ryhmässä vastaajat työskentelevät (Kuvio 2). Neljä vastaajaryhmää vastasi työskentelevänsä alle 3 -vuotiaiden ryhmässä ja viisi ryhmää vastasi työskentelevänsä 5-6 -vuotiaiden ryhmässä. ”Muu mikä?”-vaihtoehdon valitsi kahdeksan vastaajaryhmää, joista viisi vastasi työskentelevänsä 3-5 -vuotiaiden ryhmässä. Muut kolme vastaajaryhmää ilmoittivat työskentelevänsä 2-4 -vuotiaiden ryhmässä, 3-6 -vuotiaiden ryhmässä ja esiopetusryhmässä.

Kuvio 2. Vastaajaryhmien lukumäärä (n=17)

7.1 KIVA OLLA – suunnitelman tunnettavuus

Kuviosta 3 selviää, onko päiväkotikiusaamisesta ja sen ehkäisemisestä puhuttu vastaajien ryhmässä. Kysymykseen vastasivat kaikki 17 osallistujaa, joista yksi ryhmä vastasi kielteisesti ja loput vastasivat myönteisesti.

Kuvio 3. Kiusaamisesta puhuminen (n=17)

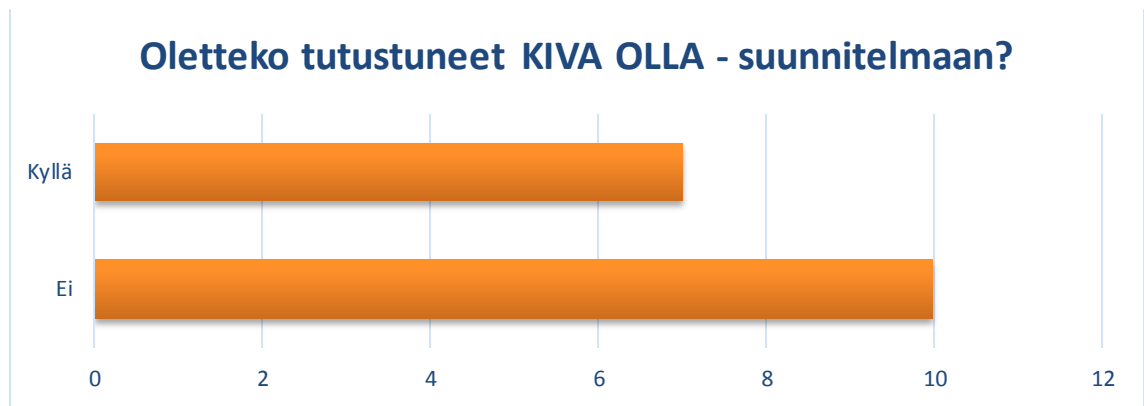
Kysyimme osallistujaryhmiltä, onko päiväkodissa puhuttu KIVA OLLA – suunnitelmasta. Kuviossa 4 ilmenee kahdeksan ryhmän vastannee, että he ovat puhuneet KIVA OLLA – suunnitelmasta päiväkodissaan. 17 vastaajasta yhdeksän ilmoitti, että kiusaamisen ehkäisemisen ja puuttumisen suunnitelmasta ei ole puhuttu heidän päiväkodissaan.

Kuvio 4. KIVA OLLA – suunnitelmasta puhuminen (n=17)

Selvitimme vastaajaryhmiltä, ovatko he tutustuneet KIVA OLLA – suunnitelmaan. Kuviosta 5 näkyy, että seitsemän vastaajista on tutustunut ja 10 vastaajaryhmää ei ole tutustunut suunnitelmaan. Kyllä-vastaajia pyysimme vielä kertomaan, mistä

he ovat kuulleet KIVA OLLA – suunnitelmasta. Vastauksista ilmeni, että suunnitelma on käyty läpi edellisellä toimintakaudella ja siitä on puhuttu päiväkodeissa erilaisissa palavereissa. Eräs vastaajaryhmä mainitsee, että KIVA OLLA – materiaalia löytyy heidän perehdytyskansiostaan.

Kuvio 5. KIVA OLLA – suunnitelmaan tutustuminen (n=17)

Alla olevasta kuviosta 6 selviää, että kaksi osallistujaryhmää vastasi myönteisesti siihen, onko heidän ryhmänsä työntekijät perehdytetty KIVA OLLA – suunnitelmaan. Osallistujaryhmistä 15 vastasi, että heitä ei ole perehdytetty KIVA OLLA – suunnitelmaan.

Kuvio 6. KIVA OLLA – suunnitelmaan perehdyttäminen (n=17)

7.2 Päiväkotij- ja ryhmäkohtaiset kiusaamista ehkäisevät suunnitelmat

Kysimme osallistujaryhmiltä, kuinka heidän päiväkodissaan on laadittu kiusaamista ehkäisevä suunnitelma. Kolme (noin 18 %) osallistujaryhmää vastasi, että suunnitelma on laadittu ryhmäkohtaisesti. Yhdeksän vastaajaryhmää (noin 53 %)

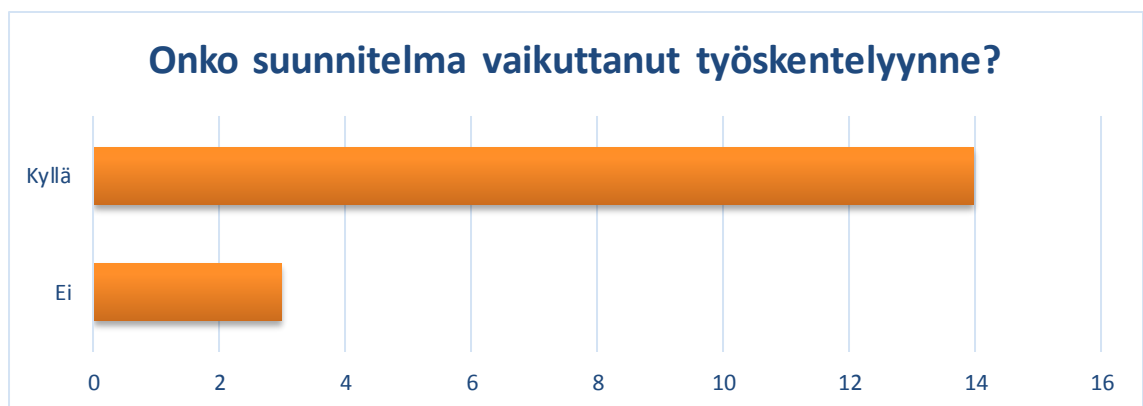

vastasi, että suunnitelma on laadittu päiväkotikohtaisesti ja neljä vastaajaryhmää (noin 24 %) ilmoitti laatineensa sekä päiväkotikohtaisen että ryhmäkohtaisen suunnitelman. Kuvio 7 näkyy, että yksi (noin 6 %) vastaajaryhmä ilmoitti, että suunnitelmaa ei ole laadittu. Vastaajaryhmä kertoo kuitenkin keskustelleensa kiusaamisen ehkäisemisestä suunnitelman pohjalta, vaikka kirjallista suunnitelmaa ei ole laadittu.

Kuvio 7. Kiusaamista ehkäisevän suunnitelman laatiminen (n=17)

Kuvio 8 osoittaa, että 14 osallistujaryhmää vastasi myönteisesti kysymykseen; Onko suunnitelma vaikuttanut vastaajien työskentelyyn. Loput kolme kyselyyn osallistuneista ryhmistä vastasivat kielteisesti kysymykseen.

Kuvio 8. Suunnitelman vaikuttavuus työskentelyyn (n=17)

Kuviosta 9 näkyy, että 11 vastaajaryhmää ilmoitti, että he kokevat ryhmäkohtaisesta suunnitelmasta olleen hyötyä omaan työskentelyyn. Hyödyiksi koettiin yhteiset toimintamallit ja kiusaamisen tiedostaminen. Yhdessä vastauksessa nousi esiin, että mitään kiusaamista ei ole ilmennyt. Vastaajaryhmistä loput kuusi vastasivat, että ryhmäkohtaisesta suunnitelmasta ei ole ollut hyötyä heidän ryhmässään.

Kuvio 9. Ryhmäkohtaisen suunnitelman hyöty (n=17)

7.3 KIVA OLLA – suunnitelman merkitys ja kehityskohteet

Avoimilla kysymyksillä selvitimme KIVA OLLA – suunnitelman tärkeyttä, merkitystä sekä kehittämiskohteita. Kysyimme osallistujaryhmiltä, kuinka tärkeäksi he kokevat kiusaamista ehkäisevän suunnitelman jokaisessa päiväkotiryhmässä. Kysymykseen vastasi 16 vastaajaryhmää 17:sta vastaajaryhmästä. Suurin osa vastaajista kokee kiusaamista ehkäisevän suunnitelman tärkeäksi. Vastaajat nostavat esiin myös yhteisten pelisääntöjen ja toimintamallien tärkeyden.

Koemme sen hyvin tärkeäksi. Jokaisella ryhmällä on samat säännöt, ja hyvä että aihe herättää keskustelua..

Jokaisessa ryhmässä on hyvä pohtia kiusaamisasioita jo toimintakauden alkaessa, kun sovitaan muutenkin yhteisiä pelisääntöjä.

Useissa vastauksissa painotetaan keskustelun tärkeyttä niin aikuisten kuin lastenkin kanssa. Osa vastaajaryhmistä tuo esiin kiusaamisen näkyvyyden varhaiskasvatuksessa. Eräässä vastauksessa korostetaan lisääntyneitä henkistä kiu-

saamista, jota on vaikeampi havaita. Jokainen ryhmä on erilainen ja siellä esiintyvä kiusaaminen on erilaista sekä henkilökunnalla voi olla erilaisia näkemyksiä, mikä on kiusaamista eri tilanteissa.

Kiusaaminen alkaa näkymään jo päiväkodissa, joten on tärkeää puuttua siihen ajoissa. Jokainen ryhmä on kuitenkin erilainen ja siellä esiintyvä kiusaaminen on erilaista, joten oma suunnitelma on hyvä.

Seuraavaksi kysimme KIVA OLLA – suunnitelman merkitystä kiusaamisen ehkäisyssä. Kysymykseen vastasi 13 vastaajaryhmää 17:sta vastaajaryhmästä. Yksi vastaajaryhmä ei osannut sanoa, onko suunnitelmalla merkitystä heidän työskentelyssään. Osa vastaajista ilmoitti, että he eivät ole tutustuneet tarkemmin suunnitelmaan, jolloin heille suunnitelman merkitys on vähäinen.

Vielä aika vähäinen.. Koemme että osa kirjatusta asioista/tavoista kuuluu kasvattajan ”maalaisjärjen” käyttöön, eli toimimme suunnitelmaan kirjatulla tavalla muutenkin. On kuitenkin hyvä että aiheesta puhutaan ja se herättää keskustelua työyhteisössä.

Suunnitelmaa ei aktiivisesti lueta, koska asiat ovat sisäistetty ryhmässämme. Tärkeää on kuitenkin ollut, että suunnitelma on tehty.

Kysymys jakaa vastaajaryhmien mielipiteitä suunnitelman merkityksestä. Osa vastaajaryhmistä ei säännöllisesti palaa suunnitelmaan, mutta osa kertoo aika ajoin kertaavansa mitä suunnitelmaan on kirjattu. Eräässä vastauksessa nousee esiin, että keskustelu kiusaamisesta lasten kanssa on lisääntynyt. Aikuisten on helpompi purkaa kiusaamistilanteita niin lasten kuin työtiimin kanssa suunnitelman pohjalta.

Herättää havainnoimaan, ajattelemaan ja keskustelemaan, takaa tasa-arvoisen kohtelun, mietittyävissä tilanteissa helppo purkaa työkavereiden kanssa.

Päiväkotiin on laadittu kiusaamisen ehkäisy-suunnitelma, joka on liitetty vasuvu-suun. Omalle ryhmälleni on lisäksi syksyllä tehty yhdessä lasten kanssa ryhmän omat säännöt, jotka ovat näkyvillä seinällä. Jokainen lapsi on allekirjoittanut sen. Sääntöjä tarkastellaan yhdessä ajoittain.

Kehittämisideoita KIVA OLLA - suunnitelmaan

Kolmas avoin kysymyksemme oli, kuinka KIVA OLLA – suunnitelmaa voisi kehittää, jotta se helpottaisi Lappeenrannan varhaiskasvattajien työskentelyä kiusaa-

misen vastaisessa työssä. Kysymykseen vastasi 10 vastaajaryhmää 17:sta vastaajaryhmästä. Moni vastaajista toi esiin, että suunnitelmaa tuotaisiin enemmän näkyville päiväkodeissa. Vastauksissa toivotaan päiväkodin ja vanhempien yhteistyötä sekä yhteisiä käytänteitä päiväkodin ulkopuolella.

Sitä voisi tuoda enemmän esiin. Siitä ei ole yhteistä perehdytystä eikä yhteisiä käytäntöjä.

Toimintakauden alkaessa olisi hyvä käydä suunnitelma läpi. Selkeitä caseja ja niihin konkreettisia toimintamalleja.

Vastaajaryhmien mukaan suunnitelmaa voisi kehittää lisäämällä siihen konkreettisia esimerkkejä kiusaamistilanteista ja tilanteisiin sopivista toimintatavoista. Suunnitelmaan toivotaan ohjeistusta kasvattajille, kuinka toimia yhdessä ryhmänä kiusaamistilanteissa. Vastauksissa nousi esille, että suunnitelmassa olisi hyvä soveltaa kiusaamisen ehkäisy- ja puuttumiskeinoja ikäryhmän kehitystä vastaaviksi. Kehitysideana ehdotettiin lapsille suunnattua materiaalia esimerkiksi kuvakortteja tai kirjanen kiusaamisen ehkäisystä.

8 Yhteenveto ja pohdinta

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää kiusaamista ehkäisevän ja kiusaamiseen puuttuvan KIVA OLLA – suunnitelman merkittävyyttä Lappeenrannan päiväkodeissa ja työntekijöiden työskentelyssä. Lisäksi selvitimme mahdollisia kehittämiskohteita KIVA OLLA – suunnitelmaan, jotta suunnitelman käytettävyys parani. Tavoitteena oli myös lisätä suunnitelman tunnettavuutta päiväkodin työntekijöiden keskuudessa.

Tuloksissa selvisi, että yhteiset toimintamallit ja pelisäännöt koetaan tärkeiksi kiusaamista ehkäisevässä työssä. Moni päiväkodin työntekijä tiedostaa KIVA OLLA – suunnitelman tärkeyden, mutta ei ole kuitenkaan tutustunut suunnitelmaan tarkemmin. Suunnitelman merkittävyys jakoi mielipiteitä vastaajien keskuudessa. Osa vastaajista ei osannut sanoa, onko suunnitelmalla ollut merkitystä heidän työskentelynsä. Osa vastaajista kuitenkin kokee, että suunnitelmalla on ollut vaikutusta heidän työskentelyssään ja suunnitelman myötä keskustelu kiusaamisen ehkäisystä on lisääntynyt niin aikuisten kuin lastenkin parissa.

Selvityksessä ilmeni, että KIVA OLLA – suunnitelma ei ole kaikkien Lappeenrannan päiväkotien varhaiskasvattajien tiedossa, vaikka suunnitelman mukaan jokainen työntekijä tulisi perehdyttää suunnitelmaan. Kasvattajilla ei ole ollut yhteistä perehdytystä suunnitelmasta ja osa vastaajista toivoikin, että suunnitelmaa tuotaisiin enemmän esiin päiväkodeissa. Päiväkodin ja vanhempien yhteistyötä kiusaamisen ehkäisyssä ja puuttumisessa tulisi kehittää yhteisillä käytänteillä. Suunnitelmaan esitettiin kehitysideoina konkreettisia esimerkkejä kiusaamistilanteista ja tilanteisiin sopivista toimintamalleista. Suunnitelmaan tulisi myös lisätä kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen keinoja vastaamaan lasten eri ikäkausina.

Selvityksen alussa arvioimme mahdollisiksi riskeiksi kyselyyn osallistuvien ajanpuutteen sekä kiireen työpaikalla. Omien kokemustemme mukaan päiväkodin arki on hyvin kiireistä ja aikataulutettua, joten varhaiskasvatuksen työntekijöillä ei ole välttämättä ollut aikaa yhdessä vastata kyselymme. Päiväkotiryhmän yhteisen ajan puute on voinut vähentää kyselyn vastaajamäärää. Hirsjärven ym. (2013, 196) mukaan suurelle yleisölle eli valikoimattomalle joukolla lähetetty lomake ei yleensä tuota tulokseksi kovin korkeaa vastausprosenttia; parhaimmillaan vastauksia saadaan 30-40 % lähetetyistä lomakkeista. Vastausprosenttimme kyselyyn oli 44 %, jonka koemme olevan kohtuullinen määrä. Ajattelemmekin kuitenkin, jos kyselyyn olisi vastannut suurempi joukko, niin tulokset olisivat voineet olla erilaisia.

Keskustelimme opinnäytetyöprosessin aikana vastausten ja tulosten herättämistä kysymyksistä. Huomasimme, että kahden kysymyksen vastauksissa oli ristiriita. Vastaajaryhmistä 14 ilmoitti KIVA OLLA – suunnitelman vaikuttaneen työskentelynsä (Kuvio 8.), vaikka 17 vastaajaryhmästä vain seitsemän kertoi tutustuneensa suunnitelmaan (Kuvio 5.). Pohdimme kuinka KIVA OLLA – suunnitelma on voinut vaikuttaa työntekijöiden työskentelyyn, jos suunnitelmaan ei ole aiemmin tutustuttu. Vastausten ristiriita voi osaltaan johtua kysymysten mahdollisesta tulkinnanvaraisuudesta, sillä vastaajaryhmät ovat voineet ymmärtää kysymykset monella eri tavalla. Uskomme, että tarkentavat kysymykset kyselylomakkeessa olisivat voineet parantaa kysymysten ymmärrettävyyttä.

Tämä opinnäytetyö on tehty yhteistyössä Lappeenrannan kasvatus- ja opetustoitimen kanssa ja tavoitteenamme oli tuottaa ensisijaisesti tietoa Lappeenrannan varhaiskasvatuksen johdolle. Toiveenamme on, että opinnäytetyöstämme saatuja tuloksia hyödynnettäisiin Lappeenrannan varhaiskasvatuksessa ja KIVA OLLA – suunnitelman näkyvyys päiväkodeissa paranisi. Huomasimme opinnäytetyötä tehdessä, että aiempi kokemuksemme varhaiskasvatuksesta on ollut hyödyksi prosessin aikana. Peilasimme teoriaa ja tuloksia omiin kokemuksiimme sekä aikaisempiin havaintoihimme päiväkotikiusaamisesta. Aikaisemman tietomme mukaan KIVA OLLA – suunnitelmaa ei ole hyödynnetty varhaiskasvatuksessa, mutta emme antaneet ennako-oletuksemme ohjata selvitystyötämme.

Opinnäytetyötämme varten luimme paljon aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ja koemme, että teoriaosuuden kirjoittaminen on antanut meille paljon uutta tietoa. Opinnäytetyöprosessin aikana olemme kehittäneet omaa ammatillisuuttamme tulevana sosionomeina ja lastentarhanopettajina. Olemme saaneet kiusaamisen ehkäisyyn ja puuttumiseen uusia työmenetelmiä, joita voimme tulevaisuudessa viedä mukanaamme päiväkotien työyhteisöihin. Olemme hyödyntäneet paljon opinnäytetyötä tehdessä Laura Revon kirjaa Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy (2013), joka on kattavin suomalainen teos pienten lasten kiusaamisesta. Käytimme pääasiassa Revon kirjaa teoretiedon lähteenä, mutta pyrimme kuitenkin kirjoittamaan viitekehyksen myös muun lähdekirjallisuuden kanssa keskustelevalleksi.

Valtakunnallisesti kiusaamisesta on tehty paljon opinnäytetöitä, mutta kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelmien vaikuttavuutta tai merkittävyyttä päiväkodin toiminnassa ei ole aikaisemmin selvitetty. Kiusaaminen on aiheena jatkuvasti pinnalla keskusteluissa ja sen vaikutukset lapsen kehitykseen tiedostetaan. Kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman merkitystä voitaisiin selvittää tulevaisuudessa myös muilla paikkakunnilla. Olisi mielenkiintoista nähdä eroavatko muiden paikkakuntien selvitysten tulokset meidän opinnäytetyömme tuloksista.

Kyselymme vastauksista nousi esiin selvityksellemme jatkotutkimusaihe, jolla parannettaisiin KIVA OLLA – suunnitelman käytettävyyttä. Selvityksen aiheena voisi olla lapsille suunnattu kiusaamisen ehkäisystä ja puuttumisesta kertova kirjanen

tai aihetta käsittelevät kuvakortit. Olisi myös mielenkiintoista tehdä jatkoselvitys muutaman vuoden päästä, onko KIVA OLLA – suunnitelman näkyvyys ja merkitys muuttunut Lappeenrannan varhaiskasvatuksessa.

Kuviot

Kuvio 1. Aineiston luokittelu s. 20

Kuvio 2. Vastaajaryhmien lukumäärä (n=17) s. 22

Kuvio 3. Kiusaamisesta puhuminen (n=17) s. 23

Kuvio 4. KIVA OLLA – suunnitelmasta puhuminen (n=17) s. 23

Kuvio 5. KIVA OLLA – suunnitelmaan tutustuminen (n=17) s. 24

Kuvio 6. KIVA OLLA – suunnitelmaan perehdyttäminen (n=17) s. 24

Kuvio 7. Kiusaamista ehkäisevän suunnitelman laatiminen (n=17) s. 25

Kuvio 8. Suunnitelman vaikuttavuus työskentelyyn (n=17) s. 25

Kuvio 9. Ryhmäkohtaisen suunnitelman hyöty (n=17) s. 26

Lähteet

Alsaker, F. 2014. Bullying in Kindergarten. Bullying Special Edition Contributor. <http://www.education.com/reference/article/kindergarten-bullying/> Luettu 7.4.2015.

Hamarus, P. 2012. Haukku Haavan tekee – Puututaan yhdessä kiusaamiseen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Hamarus, P. & Kaikkonen, P. 2011. Kiusaamisen määritelmät ja määrittely. Kasvatus 42 (1), 58-68.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki:Tammi.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. 15.-17. painos. Helsinki:Tammi.

Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.

Kalliala, M. 2008. Kato mua! – Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus.

Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. Helsinki: WSOY.

Keltikangas-Järvinen, L. 2012. Pienen lapsen sosiaalisuus. Helsinki: WSOY.

Kiisseli, M., Pekkanen, M., Sievola, M. & Vedenpää, M. 2011. Päiväkotikiusaaminen henkilökunnan näkökulmasta. Saimaan ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/36587/Kiisseli_M_Pekkanen_M_Sievola_M_Vedenpaa_M.pdf?sequence=1 Luettu 17.4.2015.

Kirves, L., Stoor-Grenner, M. 2010a. Kiusaamisen ehkäisy varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto & Folkhälsan.

Kirves, L., Stoor-Grenner, M. 2010b. Kiusaavatko pienetkin lapset? Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto & Folkhälsan.

Kylmä, J., Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Laine, K. 2002. Vertaisryhmä ja syrjäytyminen. Teoksessa Laine, K. & Neitola, M. (toim.) Lasten syrjäytyminen päiväkodin vertaisryhmästä. Turku: Suomen Kasvatustieteellinen Seura.

Laki lasten päivähoidosta 19.1.1973/36 uudistettu 25.3.1983/304 2 a §

Lappeenrannan kaupunki. 2013. Kasvatus- ja opetustoimi. KIVA OLLA-suunnitelma.

Lämsä, A-L. 2009. Kiusaamisen muodot ja ulottuvuudet. Teoksessa Lämsä, A-L. (toim.) Mun on paha olla – Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Jyväskylä: Ps-kustannus. 59-72.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2015. Kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma. <http://www.mll.fi/kasvattajille/kiusaamisen-ehkaiseminen/kiusaaminen-paivakodissa/kiusaamisen-ehkaisyn-suunnitelma/> Luettu 11.4.2015.

Neitola, M. 2010. Kiusaaminen päiväkodissa – ilmeneminen ja interventio. Teoksessa Korhonen, R., Rönkkö, M-L. & Aerila, J. (toim.) Pienet oppimassa – Kasvatuksellisia näkökulmia varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen. Turku: Turun yliopisto University of Turku, 217-229.

Paananen, T. 2014. Kiusaaminen päiväkodissa – Ehkäiseminen ja puuttuminen. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/83844/Paananen_Tiia.pdf?sequence=1 Luettu 17.4.2015.

Repo, L. 2013. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. Jyväskylä: Ps-kustannus.

Stakes. 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf?sequence=1 Luettu 27.10.2014.

Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki:Tammi.

Tuomi, J., Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki:Tammi.

Turja, L. 2012. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E., Turja, L. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. 2.painos. Jyväskylä: PS-kustannus 41-53.

1. Minkä ikäisten ryhmässä työskentelette?
  - a. 0-3v
  - b. 3-4v
  - c. 4-5v
  - d. 5-6v
2. Onko päiväkotikiusaamisesta ja sen ehkäisemisestä puhuttu ryhmässänne?
  - a. Kyllä
  - b. Ei
3. Onko KIVA OLLA - suunnitelmasta puhuttu päiväkodissänne?
  - a. Kyllä
  - b. Ei
4. Oletteko tutustuneet KIVA OLLA - suunnitelmaan?
  - a. Kyllä – mistä olet kuullut suunnitelmasta?
  - b. Ei – siirry kysymykseen 6
5. Ryhmänne työntekijät on perehdytetty KIVA OLLA – suunnitelmaan:
  - a. Kyllä
  - b. Ei
6. Onko päiväkodissänne laadittu kiusaamista ehkäisevä suunnitelma?
  - a. Ryhmäkohtaisesti
  - b. Päiväkotikohtaisesti
  - c. Molemmat
  - d. Ei ole laadittu, miksi ei ole laadittu?
7. Onko suunnitelma vaikuttanut työskentelyynne?
  - a. Kyllä
  - b. Ei
8. Koetteko ryhmäkohtaisesta suunnitelmasta olleen hyötyä ryhmässänne? Millaista?
  - a. Kyllä, perustelee
  - b. Ei
9. Miten suunnitelmaa voisi kehittää, että se auttaisi teidän työskentelyänne?
10. Miten tärkeänä koette, että jokaisessa päiväkotiryhmässä on kiusaamista ehkäisevä suunnitelma?
11. Mikä merkitys KIVA OLLA - suunnitelmalla on ollut kiusaamisen ehkäisyssä teidän ryhmässänne?

Sosiaali- ja terveysala

Arvoisat varhaiskasvatuksen työntekijät,

Olemme sosionomi (AMK) -opiskelijat Saimaan ammattikorkeakoulusta Lappeenrannasta. Teemme opinnäytetyötä, joka tarkastelee KIVA OLLA - suunnitelman vaikuttavuutta Lappeenrannan varhaiskasvatuksen työntekijöiden työskentelyssä.

Lappeenrannan kaupungin kasvatus- ja opetustoimella on käytössä KIVA OLLA - suunnitelma, joka on kiusaamisen puuttumisen ja ehkäisemisen suunnitelma. Suunnitelma on otettu käyttöön vuonna 2013. Suunnitelman tavoitteena on edesauttaa kiusaamisen ennaltaehkäisevää työtä Lappeenrannan päiväkodeissa.

Opinnäytetyössämme selvitämme KIVA OLLA – suunnitelman vaikuttavuutta työntekijöiden työskentelytapoihin sekä käytetäänkö kiusaamista ehkäisevää suunnitelmaa käytännön työssä Lappeenrannan päiväkodeissa. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda esille kiusaamista ehkäisevän suunnitelman tärkeyttä Lappeenrannan varhaiskasvatuksessa. Tietoja kerätään yleisesti suunnitelman toteutumisesta Lappeenrannan varhaiskasvatuksessa. Tuloksista tuotetaan kirjallinen raportti.

Valitsemme satunnaisesti päiväkoteja jokaiselta Lappeenrannan varhaiskasvatuksen palvelualueelta ja päiväkotien henkilökunta osallistuu yhdessä vastaamalla Webropol- verkkokyselyyn. Toteutamme kyselyn helmikuussa 2015. Kyselyyn osallistuminen on vapaaehtoista ja se tapahtuu nimettömänä. Voitte myös keskeyttää vastaamisen missä vaiheessa tahansa. Kyselyssä kerättyä tietoa käytämme ainoastaan tämän opinnäytetyön tekemiseen ja hävitämme tiedon asianmukaisesti analysoinnin jälkeen. Kaikki opinnäytetyön prosessissa mukana olevat henkilöt ovat salassapitovelvollisia.

Kyselyyn vastaamiseen menee aikaa noin 15 minuuttia. Kyselyyn on aikaa vastata kaksi viikkoa 4.2.2015 - 18.2.2015. Jos teille tulee jotain kysyttävää verkkokyselyyn tai opinnäytetyöhöemme liittyen, ottakaa meihin yhteyttä. Kiitokset jo etukäteen mielenkiinnostanne opinnäytetyötämme kohtaan!

Ystävällisin terveisin,

Elina Partanen
Heli Sopenan
Rita Valtonen

e.partanen@student.saimia.fi
heli.sopenan@student.saimia.fi
r.valtonen@student.saimia.fi